

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

ΚΥΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με την υπ' αρ. 76044/4.9.2013 Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΦΕΚ τ. Β 2361/23.9.2013) συνεστήθη Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή με αντικείμενο την κατάρτιση σχεδίου νόμου κύρωσης και προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία όλων των προσώπων από την αναγκαστική εξαφάνιση και τη σύνταξη της σχετικής αιτιολογικής έκθεσης. Με την ίδια ως άνω απόφαση ορίστηκε ότι η Επιτροπή όφειλε να περατώσει το έργο της έως τις 20 Ιανουαρίου 2014. Με την υπ' αρ. 104371/18.12.2013 Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΦΕΚ τ.Β 3281/23.12.2013) , η διάρκεια των εργασιών της Επιτροπής παρατάθηκε έως τις 31 Μαρτίου 2014.

Σκοπός του νομοσχεδίου είναι η κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία όλων των προσώπων από την αναγκαστική εξαφάνιση και η ενσωμάτωση της στην ελληνική έννομη τάξη. Η Διεθνής αυτή Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε στις 20 Δεκεμβρίου του 2006, πρόκριμα δε αυτής αποτέλεσε η Διακήρυξη για την Προστασία όλων των Προσώπων από την Αναγκαστική Εξαφάνιση που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε με την απόφαση 47/133 της 18ης Δεκεμβρίου 1992.

Το έγκλημα της αναγκαστικής (βίαιης) εξαφάνισης (enforced disappearance) αποτελεί έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 7 του καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, που κυρώθηκε με το Ν. 3003/2012 (ΦΕΚ Α 75) και στο άρθρο 8 περ.ζ του Ν. 3948/2011 (ΦΕΚ Α 71) με τον οποίον προσαρμόστηκαν οι διατάξεις του καταστατικού αυτού στο εσωτερικό δίκαιο. Στα νομοθετικά αυτά κείμενα προτιμήθηκε ο όρος βίαια εξαφάνιση, αντί του όρου αναγκαστική εξαφάνιση. Στο κείμενο του νομοσχεδίου αυτού προτιμήθηκε η χρήση του όρου αναγκαστική εξαφάνιση, ως σαφέστερη και ειδικότερη, διότι ο όρος αυτός αποτελεί ειδικότερο όρο από τον γενικό της βίαιης εξαφάνισης και με αυτόν τονίζεται ότι η εξαφάνιση αυτή δεν είναι γενικά αποτέλεσμα βίας κατά προσώπου, αλλά επιβάλλεται κατά προσώπου από κρατικές ομάδες ή ομάδες σχετιζόμενες με το κράτος και εξ αυτού του λόγου τίθεται αυτό εκτός προστασίας του νόμου.

Η βαρύτητα του εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης και η βούληση των κρατών μελών του Ο.Η.Ε να το καταπολεμήσουν διακρίνεται σαφώς στο Προοίμιο της Διεθνούς Σύμβασης αυτής, στο οποίο αναφέρονται και οι σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις και κείμενα. Στο Πρώτο Μέρος της Διεθνούς αυτής Σύμβασης (άρθρα 1 έως και 25) περιέχονται ουσιαστικές ρυθμίσεις που άπτονται του ποινικού, διοικητικού και αστικού δικαίου, άλλοτε με τρόπο γενικό και άλλοτε αναλυτικό, ανάλογα με τη φύση της κάθε διάταξης, προκειμένου να υπάρξει η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση των κρατών μελών, εν όψει και των διαφορετικών νομικών συστημάτων. Στο Δεύτερο Μέρος (άρθρα 26 έως και 36) ρυθμίζονται θέματα της Επιτροπής του Ο.Η.Ε για τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις σε σχέση, μεταξύ άλλων, με την οργάνωση της Επιτροπής και τις αρμοδιότητές της ως προς τον έλεγχο της εφαρμογής της Σύμβασης από τα Κράτη Μέρη, ενώ στο τρίτο μέρος (άρθρα 37 έως και 45) ρυθμίζονται ζητήματα κυρώσεως και ισχύος αυτής.

Το νομοσχέδιο χωρίζεται σε τέσσερα τμήματα – άρθρα. Το άρθρο πρώτο περιλαμβάνει τις διατάξεις της ως άνω Διεθνούς Σύμβασης στο πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική καθώς και το Πρακτικό Διόρθωσης του πρωτοτύπου της Σύμβασης, στο πρωτότυπο στην αγγλική και γαλλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική, το άρθρο δεύτερο περιλαμβάνει διατάξεις – τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα που

ενσωματώνουν σχετικές ρυθμίσεις της Διεθνούς Σύμβασης αυτής, το άρθρο τρίτο περιλαμβάνει διατάξεις – τροποποιήσεις του Αστικού Κώδικα που ενσωματώνουν σχετικές ρυθμίσεις της ίδιας Διεθνούς Σύμβασης και το άρθρο τέταρτο ρυθμίζει το ζήτημα της έναρξης ισχύος του νόμου και της Σύμβασης που κυρώνεται.

2. Βασικές ρυθμίσεις της Διεθνούς Σύμβασης αυτής

Όπως προαναφέρθηκε οι ουσιαστικές ρυθμίσεις της Διεθνούς Σύμβασης αυτής περιέχονται στο πρώτο μέρος της , στα άρθρα από 1 έως και 25.

Στο άρθρο 1 αναφέρεται η γενική αρχή ότι κανείς δεν θα υπόκειται σε αναγκαστική (βίαιη) εξαφάνιση, τονίζοντας μάλιστα ότι καμία περίπτωση δεν μπορεί να τη δικαιολογήσει. Στο άρθρο 2 δίνεται ο ορισμός της αναγκαστικής εξαφάνισης με κύριο χαρακτηριστικό ότι δράστες είναι κρατικά όργανα ή ελέγχονται από το κράτος ή ενεργούν με τη συναίνεσή του. Στο άρθρο 3 ορίζεται η υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να διερευνηθούν οι πράξεις που ορίζονται στο άρθρο 2, οι οποίες τελούνται από πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που ενεργούν χωρίς την άδεια, την υποστήριξη ή τη συναίνεση του Κράτους και για την προσαγωγή των υπευθύνων στη δικαιοσύνη. Στο άρθρο 4 αναφέρεται η υποχρέωση για πρόβλεψη τιμωρίας του εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης από την (εθνική) ποινική νομοθεσία, ενώ στο άρθρο 5 ορίζεται το έγκλημα αυτό ως έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Στα άρθρα 6, 7 και 8 περιγράφονται στοιχεία του εγκλήματος αυτού και ειδικότερα ως προς το υποκείμενο , την εγκληματική πράξη, τη μη αναγνώριση της προσταγής ως λόγο άρσης του αδικού, τη θέσπιση κατάλληλων ποινικών κυρώσεων, τις ελαφρυντικές και επιβαρυντικές περιστάσεις, τον διαρκή του χαρακτήρα και την παραγραφή του. Στο άρθρο 9 θεμελιώνεται ευρεία δικαιοδοσία των εθνικών ποινικών δικαστηρίων για την εκδίκαση του εγκλήματος αυτού, στα άρθρα 10,11 και 12 αναγράφονται βασικές δικονομικές ρυθμίσεις – υποχρεώσεις των κρατών, όπως για σύλληψη, κράτηση ή επιβολή αναγκαίων περιοριστικών μέτρων κατά του δράστη προς εξασφάλιση της παρουσίας του κατά τη δίκη, για τη διενέργεια άμεσης, ακώλυτης και πλήρους έρευνας του εγκλήματος αυτού,

κατόπιν καταγγελίας οικείων του θύματος ή αυτεπαγγέλτως και για δίκαιη δίκη του κατηγορούμενου - δράστη . Στο άρθρο 13 ορίζεται ότι το έγκλημα αυτό δεν θα θεωρείται πολιτικό και ρυθμίζονται γενικά ζητήματα έκδοσης του κατηγορούμενου. Στα άρθρα 14 και 15 αναφέρονται ζητήματα αμοιβαίας δικαστικής και διοικητικής συνδρομής των ενδιαφερόμενων κρατών που πρέπει να είναι αποτελεσματική και στο άρθρο 16 η αρχή της απαγόρευσης απέλασης ή έκδοσης ατόμου σε κράτος όπου αυτό βάσιμα κινδυνεύει να υποστεί αναγκαστική εξαφάνιση. Στο άρθρο 17 διατυπώνεται η αρχή ότι κανείς δεν επιτρέπεται να τεθεί υπό μυστική κράτηση, καθώς και υποχρεώσεις των κρατών μελών που διασφαλίζουν την εφαρμογή της αρχής αυτής, όπως η υποχρέωση για επικοινωνία του κρατουμένου με το συνήγορο του και τους οικείους του, η πρόσβαση αυτών στους χώρους κράτησης του, η τήρηση λεπτομερών μητρώων ή/και αρχείων στους χώρους αυτούς. Στο άρθρο 18 ορίζεται το δικαίωμα των οικείων και του συνηγόρου του κρατουμένου σε πληροφόρηση σχετικά με την κράτηση του και μάλιστα με δικαίωμα άσκησης σχετικής προσφυγής, με ρητή εξαίρεση μόνο στις περιπτώσεις που ορίζονται στο άρθρο 20. Το άρθρο 19 ρυθμίζει γενικά θέματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων των κρατουμένων, το άρθρο 21 ζητήματα σχετικά με την απελευθέρωση του κρατουμένου, ενώ το άρθρο 22 προβλέπει την υποχρέωση θέσπισης κυρώσεων από το κράτος στον υπαίτιο που κωλύει την άσκηση των ως άνω δικαιωμάτων για πληροφόρηση, προσφυγή και μη καταχώρηση κάποιου στα μητρώα κρατουμένων. Στο άρθρο 23 αναφέρεται η υποχρέωση των κρατών μελών για εκπαίδευση των υπαλλήλων τους επί ζητημάτων της Διεθνούς αυτής Συμβάσεως και η λήψη μέτρων, ώστε να αποτρέπεται η διενέργεια από αυτούς εγκλημάτων αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπων ή η συγκάλυψη των εγκλημάτων αυτών. Στο άρθρο 24 διατυπώνεται η υποχρέωση του κράτους για πληροφόρηση του θύματος του εγκλήματος αυτού σχετικά με την πορεία των σχετικών ερευνών, υποχρέωση του για λήψη μέτρων, ώστε να λάβει το θύμα αυτό επανόρθωση , επαρκή και δίκαιη αποζημίωση για υλική ή ηθική του βλάβη και για τυχόν αποκατάσταση της τιμής του. Τέλος, στο άρθρο 25 ρυθμίζονται θέματα προστασίας ανηλίκων θυμάτων του εγκλήματος αυτού με βάση κυρίως το εθνικό ποινικό σύστημα, αλλά και η υποχρέωση του κράτους για ακύρωση των υιοθεσιών με τα ανήλικα θύματα αυτά.

Σε ό,τι αφορά τις λοιπές διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης, το άρθρο 26 προβλέπει τη σύσταση και οργάνωση της Επιτροπής για τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις, διεθνούς οργάνου που θα ελέγχει την εφαρμογή της Σύμβασης από τα Κράτη Μέρη. Το άρθρο 27 προβλέπει την, μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, αξιολόγηση της λειτουργίας της Επιτροπής και τη δυνατότητα ανάθεσης του ελέγχου εφαρμογής της Σύμβασης σε άλλο διεθνή φορέα, ενώ το άρθρο 28 μεριμνά σχετικά με την άρτια συνεργασία της Επιτροπής με λοιπούς φορείς του Ο.Η.Ε. και όχι μόνο, οι οποίοι ασχολούνται με συναφή ζητήματα. Το άρθρο 29 προβλέπει την υποχρέωση υποβολής έκθεσης από κάθε Κράτος Μέρος στη Σύμβαση σχετικά με την εκ μέρους του εφαρμογή των διατάξεών της, το άρθρο 30 το δικαίωμα υποβολής προς την Επιτροπή επείγοντος αιτήματος για την ανεύρεση εξαφανισμένου προσώπου από τους συγγενείς του και άλλα πρόσωπα με έννομο συμφέρον και τις σχετικές δυνατότητες της Επιτροπής, το άρθρο 31 το δικαίωμα υποβολής ατομικής προσφυγής προς την Επιτροπή σχετικά με την φερόμενη παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης από Κράτος Μέρος σε αυτή και το άρθρο 32 το δικαίωμα υποβολής διακρατικής αντίστοιχης προσφυγής. Επισημαίνεται ότι η αποδοχή από το Κράτος Μέρος της σχετικής αρμοδιότητας της Επιτροπής αναφορικά με τα άρθρα 31 και 32 είναι προαιρετική. Το άρθρο 33 αφορά τη δυνατότητα της Επιτροπής να διεξάγει επίσκεψη σε Κράτος Μέρος στη Σύμβαση, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, το άρθρο 34 τη δυνατότητά της να παραπέμπει περιπτώσεις τέλεσης αναγκαστικών εξαφανίσεων σε ευρεία ή συστηματική βάση, στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, στο άρθρο 35 διευκρινίζεται ότι η Επιτροπή θα έχει αρμοδιότητα μόνο για αναγκαστικές εξαφανίσεις που εκκίνησαν μετά τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης και οι υποχρεώσεις κάθε Κράτους Μέρους στη Σύμβαση έναντι της Επιτροπής αφορούν μόνο τις αναγκαστικές εξαφανίσεις που εκκίνησαν μετά τη θέση σε ισχύ, για το εν λόγω Κράτος, της Σύμβασης και στο άρθρο 36 προβλέπεται η υποχρέωση της Επιτροπής να υποβάλει ετήσια έκθεση σχετικά με τις δραστηριότητές της. Το άρθρο 37 προβλέπει ότι η Σύμβαση δεν θίγει οιαδήποτε διάταξη εθνικής νομοθεσίας ή διεθνούς δικαίου είναι ευνοϊκότερη για την προστασία όλων των προσώπων από τις αναγκαστικές εξαφανίσεις και το άρθρο 43 ότι η Σύμβαση δεν θίγει τις διατάξεις του διεθνούς

ανθρωπιστικού δικαίου, το άρθρο 38 ρυθμίζει ζητήματα υπογραφής και κύρωσης της Σύμβασης και προσχώρησης σε αυτή, το άρθρο 39 ζητήματα θέσης της σε ισχύ, το άρθρο 40 τις αρμοδιότητες του θεματοφύλακα της Σύμβασης, το άρθρο 41 προβλέπει την εφαρμογή της σε όλα τα μέρη των ομοσπονδιακών κρατών, το άρθρο 42 περιγράφει τη διαδικασία επίλυσης διαφορών που ενδεχομένως ανακύψουν σε σχέση με την ερμηνεία ή εφαρμογή της Σύμβασης, το άρθρο 44 τη διαδικασία τροποποίησης της Σύμβασης και το άρθρο 45 αναφέρει τα αυθεντικά κείμενα της Σύμβασης και το θεματοφύλακά της.

3. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στη Διεθνή Σύμβαση αυτή

3.1 Άρθρο δεύτερο του νομοσχεδίου

Στο άρθρο δεύτερο του νομοσχεδίου τροποποιούνται διατάξεις του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα, με βασική ρύθμιση την εισαγωγή νέας ειδικής υπόστασης εγκλήματος, αυτού της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου, όπως ορίζει το άρθρο 4 της Διεθνούς Σύμβασης αυτής (στο εξής Δ.Σ). Ειδική υπόσταση εγκλήματος θέσπισε και η Γαλλία για το έγκλημα αυτό, με βάση τη Διεθνή αυτή Σύμβαση, στα άρθρα από 221-12 έως και 221-18 του Γαλλικού Ποινικού Κώδικα. Το έγκλημα της αναγκαστικής εξαφάνισης δεν ταυτίζεται με κάποιο από τα προβλεπόμενα στον Ποινικό Κώδικα, ομοιάζει πάντως με το έγκλημα της αρπαγής, είναι όμως στενότερη ως προς το υποκείμενο αφού στο έγκλημα της αναγκαστικής εξαφάνισης υποκείμενα (δράστες) είναι μόνο κρατικοί υπάλληλοι ή άτομα που λαμβάνουν εντολές, υποστηρίζονται από το κράτος ή ενεργούν με τη συναίνεση αυτού, ενώ ως προς τις εγκληματικές πράξεις ευρύτερη. Λόγω της ομοιότητας αυτής και του ίδιου προστατευόμενου έννομου αγαθού (προσωπική ελευθερία) προκρίθηκε η επιλογή θέσπισης νέων άρθρων αμέσως μετά από αυτό της αρπαγής (άρθρο 322 ΠΚ), ως άρθρα 322 Α, 322 Β και 322 Γ ΠΚ. Εξ άλλου, η τέλεση αναγκαστικών εξαφανίσεων από ιδιώτες (δηλ. από μη κρατικά όργανα ή όργανα που ενεργούν με την υποστήριξη ή συναίνεση του κράτους), κατά το άρθρο 3 της Δ.Σ καλύπτεται από το άρθρο 322 ΠΚ (αρπαγή).

3.1.1 Άρθρο 322 Α

Στο άρθρο 322 Α παρατίθεται η βασική ειδική υπόσταση του εγκλήματος, με γενική αναφορά στην παράγραφο 1 («Όποιος τελεί αναγκαστική εξαφάνιση τιμωρείται με κάθειρξη»), σε αντιστοιχία με το άρθρο 6 παρ.1 περ.α της Δ.Σ, ενώ στην παράγραφο 2 τίθεται ο ορισμός της αναγκαστικής εξαφάνισης, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Δ.Σ, όπου περιγράφεται ακριβώς και ο τρόπος τέλεσης του εγκλήματος. Το έγκλημα αυτό είναι γνήσιο ιδιαίτερο, διάρκειας (βλ. άρθρο 8 παρ.1 περ.β της Δ.Σ), ενέργειας, γνήσιο πολύτροπο (ή διαζευκτικώς μικτό), βλάβης και κακούργημα. Η επιλογή της κάθειρξης ως ποινής για την τέλεση του βασικού αυτού εγκλήματος και η ένταξη αυτού στην κατηγορία των κακουργημάτων, συνάδει προς το άρθρο 7 παρ.1 της Δ.Σ που ορίζει την ύπαρξη κατάλληλων κυρώσεων, εν όψει της εξαιρετικής του σοβαρότητας και του προστατευόμενου έννομου αγαθού (προσωπική ελευθερία). Εκτός της τέλεσης του εγκλήματος αυτού, οι πράξεις της διαταγής, παραγγελίας, υποκίνησης, απόπειρας, συμμετοχής και συνέργειας στο έγκλημα που αναφέρονται ομοίως στο άρθρο 6 παρ.1 περ.α της Δ.Σ, καλύπτονται από τις διατάξεις του ΠΚ για την απόπειρα και τη συμμετοχή (άρθρα 42-49 ΠΚ), ενώ ειδικά η εντολή από τον προϊστάμενο αναφέρεται ως διακεκριμένη περίπτωση στο άρθρο 322 Β παρ.1 περ.α ΠΚ του νομοσχεδίου. Δηλαδή δεν προκρίθηκε η εξομοίωση της απόπειρας στο έγκλημα αυτό με το τετελεσμένο έγκλημα, αλλά η αντιμετώπιση της απόπειρας στα πλαίσια του γενικού μέρους του Ποινικού Κώδικα (άρθρα 42 και 83 ΠΚ). Στην παράγραφο 3 του άρθρου 322Α του νομοσχεδίου, μεταφέρεται το άρθρο 6 παρ.1 περ.β της Δ.Σ, κατά την οποία εξομοιώνεται με δράστη του εγκλήματος και ο ιεραρχικά ανώτερος του βασικού δράστη που γνώριζε ή συνειδητά αγνοούσε πληροφορίες για την τέλεση (ή την επικείμενη τέλεση) του εγκλήματος αυτού, που ασκούσε ουσιαστικό έλεγχο και ευθύνη στις δραστηριότητες που σχετίζονται με το έγκλημα αυτό και που δεν έλαβε τα αναγκαία και εύλογα μέτρα για την πρόληψη ή την καταστολή του εγκλήματος αυτού. Εννοείται ότι και στην περίπτωση αυτή, κατά το άρθρο 26 παρ.1 εδ.α ΠΚ, απαιτείται δόλος του ιεραρχικά ανώτερου αυτού. Η μεταφορά της ρύθμισης αυτής της Δ.Σ ως

ξεχωριστής παραγράφου στο βασικό έγκλημα έγινε, διότι αυτή δεν καλύπτεται στο σύνολο της από τις γενικές διατάξεις του ΠΚ για τη συμμετοχή (άρθρα 45 -49) , όπως άλλωστε έπραξε και ο Γάλλος Νομοθέτης στο άρθρο 221-13 του Γαλλικού ΠΚ.

3.1.2 Άρθρο 322 Β

Στο άρθρο αυτό του νομοσχεδίου ρυθμίζονται οι διακεκριμένες περιπτώσεις του βασικού εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου, σε αντιστοιχία με το άρθρο 7 παρ.2 περ.β της Δ.Σ, με την προσθήκη όμως (ως περ.α στην 1η παράγραφο) της περίπτωσης του ατόμου που έδωσε τη σχετική εντολή για την τέλεση του εγκλήματος αυτού ως προϊστάμενος, πράξη που σαφώς έχει μεγαλύτερη απαξία, όπως άλλωστε αναγνωρίζεται από το νομοθέτη και στο ανάλογο άρθρο 137 παρ.1 περ.δ ΠΚ για το έγκλημα των βασανιστηρίων. Στις διακεκριμένες περιπτώσεις αυξάνεται το ελάχιστο όριο της ποινής από 5 σε 10 έτη κάθειρξη. Περαιτέρω, κρίθηκε αναγκαίο, για λόγους ασφαλείας δικαίου και αποφυγής υπερβολών, να προσδιοριστεί ακριβώς η έννοια του αναπήρου στην περ.β της 1ης παραγράφου, με την προσθήκη του ποσοστού αναπηρίας από 67% και άνω, που ο έλληνας νομοθέτης χρησιμοποιεί σε πλείστες περιπτώσεις. Η περ.γ της ίδιας παραγράφου («αν έχουν ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του θύματος») αποτελεί εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα (άρθρο 29 ΠΚ), συνεπώς απαιτείται δόλος για το ως άνω βασικό έγκλημα (της παρ.1 του άρθρου 322 Α) και αμέλεια για το αποτέλεσμα αυτό. Η έννοια της βαριάς σωματικής βλάβης του θύματος προσδιορίζεται στον ΠΚ , στο άρθρο 310 παρ.2 , ενώ και το έγκλημα αυτό (άρθρο 310 ΠΚ) ρυθμίζεται ως έγκλημα ως εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου του νομοσχεδίου, τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη ο δράστης, εάν επέλθει, ως συνέπεια της τέλεσης του βασικού εγκλήματος από αυτόν, ο θάνατος του θύματος, δηλαδή, πρόκειται και στην περίπτωση αυτή για έγκλημα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο, κατ' άρθρο 29 ΠΚ). Αντίστοιχη ρύθμιση υφίσταται στο άρθρο 137 Β παρ.3 ΠΚ για τα βασανιστήρια.

3.1.3 Άρθρο 322 Γ

Στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού του νομοσχεδίου, μεταφέρεται η ρύθμιση του άρθρου 7 παρ.2 περ.α της Δ.Σ για τις ελαφρυντικές περιστάσεις, ενώ η ποινή καθορίζεται με βάση το άρθρο 83 ΠΚ. Δεν αποκλείεται βεβαίως η αναγνώριση ελαφρυντικών στον δράστη με βάση τη γενική ρύθμιση του άρθρου 84 ΠΚ. Στην παρ.2 του άρθρου αυτού του νομοσχεδίου προβλέπεται ειδική ρύθμιση για την (υποχρεωτική) παρεπόμενη ποινή της στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων του καταδικασθέντος, όπως έπραξε και ο Γάλλος Νομοθέτης στο άρθρο 221-14 του Γαλλικού ΠΚ, για την οποία λήφθηκαν υπ' όψιν οι γενικές ρυθμίσεις των άρθρων 59 και 60 ΠΚ. Η ρύθμιση αυτή κρίνεται αναγκαία, εν όψει της σοβαρότητας του εγκλήματος αυτού που τελείται κατά κανόνα από κρατικά όργανα και απαιτεί κατάλληλες κυρώσεις, κατά το άρθρο 7 παρ.1 της Δ.Σ. Στην παρ.3 του άρθρου αυτού του νομοσχεδίου μεταφέρεται η ρύθμιση του άρθρου 6 παρ.2 της Δ.Σ, κατά την οποία η προσταγή προϊσταμένου (άρθρο 21 ΠΚ) δεν μπορεί να άρει τον άδικο χαρακτήρα του εγκλήματος αυτού. Στην παράγραφο 4 του άρθρου του νομοσχεδίου αυτού τίθεται η ρύθμιση ότι όταν τελείται το έγκλημα αυτό της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου υπό καθεστώς σφετερισμού του δημοκρατικού πολιτεύματος, η προθεσμία της παραγραφής αρχίζει μόλις αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία. Η ρύθμιση αυτή είναι αναγκαία, διότι το έγκλημα αυτό τελείται κατ' εξοχήν σε ανελεύθερα καθεστώτα και γενικά σε ανώμαλες πολιτειακά περιόδους, στις οποίες παρατηρείται κρατική αυθαιρεσία και αυξημένη προσβολή του εννόμου αγαθού της προσωπικής ελευθερίας. Ανάλογη διάταξη υπάρχει στο άρθρο 137 Δ παρ.3 ΠΚ για τα βασανιστήρια. Στην επόμενη παράγραφο (παρ.5), τίθεται ρύθμιση με χαρακτήρα αστικού δικαίου, σε συμμόρφωση με την επιταγή του άρθρου 24 της Δ.Σ για επαρκή αποζημίωση του θύματος και παρέχεται η ευχέρεια στο θύμα (κατ' απόκλιση από τα ισχύοντα στα άρθρα 105 ΕισΝΑΚ και 38 Υ.Κ –Ν. 3528/2007) να στραφεί για την αποζημίωση του για την υλική ή/και ηθική του ζημία τόσο κατά του δημοσίου, όσο και κατά του υπαιτίου, που μάλιστα ευθύνονται έναντι αυτού εις ολόκληρον (άρθρα 481 επ. ΑΚ), παρέχοντας του έτσι μεγαλύτερη

έννομη προστασία. Ανάλογη διάταξη υπάρχει στο άρθρο 137 Δ παρ.4 ΠΚ για το έγκλημα των βασανιστηρίων.

3.1.4 Λοιπές ρυθμίσεις (τροποποιήσεις άρθρων ΠΚ)

Στην παράγραφο 5 του άρθρου 1 του νομοσχεδίου τίθενται οι τροποποιήσεις υφιστάμενων άρθρων του ΠΚ. Συγκεκριμένα, τροποποιείται το άρθρο 187 ΠΚ (εγκληματική οργάνωση) και τίθεται το έγκλημα της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου στη βασική και στη διακεκριμένη του μορφή (άρθρα 322 Α και 322 Β) στον κατάλογο των βασικών κακουργημάτων της παρ. 1 του άρθρου 187 που θεμελιώνουν το αδίκημα της εγκληματικής οργάνωσης. Εξ άλλου, το κακούργημα της αρπαγής (άρθρο 322 ΠΚ) που ομοιάζει με το έγκλημα της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου, είναι μεταξύ αυτών που θεμελιώνουν το αδίκημα της εγκληματικής οργάνωσης, κατά το άρθρο 187 παρ.1 ΠΚ. Η ένταξη του εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου στο άρθρο 187 παρ.1 ΠΚ σημαίνει και την εφαρμογή στο έγκλημα αυτό και ρυθμίσεων που διευκολύνουν τη διαλεύκανση του, όπως των ειδικών ανακριτικών πράξεων του άρθρου 253 Α ΚΠΔ, ή της προστασίας μαρτύρων και άλλων προσώπων (άρθρα 9 και 10 Ν. 2928/2001, όπως ισχύει). Περαιτέρω, με την τροποποίηση του άρθρου 8 περ.η ΠΚ (εγκλήματα στην αλλοδαπή που τιμωρούνται πάντοτε κατά τους ελληνικούς νόμους) και την εισαγωγή σε αυτό του εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου, μεταφέρεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η σχετική ρύθμιση του άρθρου 9, παρ.2 της Δ.Σ., θεμελιώνοντας σχετικά ευρεία δικαιοδοσία των ελληνικών ποινικών δικαστηρίων και κατά τρόπο σαφή.

3.2 Άρθρο τρίτο του νομοσχεδίου

Στο άρθρο αυτό ρυθμίζονται ζητήματα υιοθεσίας ανήλικων τέκνων – θυμάτων του εγκλήματος της αναγκαστικής εξαφάνισης προσώπου, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.4 της Δ.Σ. Συγκεκριμένα για λόγους πληρότητας και σαφήνειας (ανεξάρτητα δηλαδή αν κατά κανόνα η υιοθεσία αυτή θα μπορούσε να ακυρωθεί, κατά τα ισχύοντα, λόγω μη έγκυρης συναίνεσης ή απάτης), τροποποιείται το άρθρο 1569 ΑΚ και θεσπίζεται ως λόγος προσβολής (ex

nuhc), με διαπλαστική δικαστική απόφαση) της παράνομης υιοθεσίας αυτής με ανήλικα θύματα του εγκλήματος αυτού (στη βασική ή διακεκριμένη του μορφή) ή θυμάτων που ο ένας τουλάχιστον γονέας τους αποτέλεσε θύμα του εγκλήματος αυτού. Δεν προκρίθηκε ως λύση η αυτοδίκαιη λύση της υιοθεσίας με αναδρομική ισχύ κατά το άρθρο 1576 ΑΚ, διότι ενδέχεται και οι θετοί γονείς να μη γνωρίζουν ότι το θετό τέκνο ή οι φυσικοί γονείς του είναι θύμα αναγκαστικής εξαφάνισης και να θέλουν αυτοί ή/και το θετό τους τέκνο τη μη λύση της υιοθεσίας. Άλλωστε και η Δ.Σ στην ως άνω διάταξη αναφέρει για ακύρωση της υιοθεσίας και όχι για αυτοδίκαιη λύση της. Περαιτέρω, στην παρ.2 του ίδιου άρθρου του νομοσχεδίου, κατόπιν τροποποίησης του άρθρου 1570 ΑΚ, παρέχεται η δυνατότητα σε όποιον έχει έννομο συμφέρον και στον Εισαγγελέα να προσβάλουν την παράνομη υιοθεσία με θετό τέκνο θύμα αναγκαστικής εξαφάνισης.

3.3 Λοιπές παρατηρήσεις για τη Δ.Σ αυτή και την ελληνική νομοθεσία

Η νομοπαρασκευαστική επιτροπή δεν θεώρησε αναγκαίο να τροποποιηθούν άλλες διατάξεις της κείμενης ελληνικής νομοθεσίας (ποινικής, αστικής, διοικητικής) με βάση τη Δ.Σ αυτή, θεωρώντας, κατ'αρχάς, ότι αυτή επαρκεί για να καλύψει τις απαιτήσεις της Δ.Σ (κυρίως στα άρθρα 10 - 25). Πρόβλημα εν μέρει υπάρχει πάντως, ως προς τη συμμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας προς τις απαιτήσεις του άρθρου 17 της Δ.Σ για τα μητρώα και αρχεία των χώρων κράτησης. Ως γνωστόν, στις ελληνικές φυλακές τηρούνται μητρώα κρατουμένων και σχετικά αρχεία, κατά τρόπο αποσπασματικό, ανά κατάσταση, χωρίς να υπάρχει κεντρικό μητρώο, πρόβλημα που επιτείνεται και από την ύπαρξη νόμιμων χώρων κράτησης και σε άλλες υπηρεσίες πέρα από αυτές του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (χώροι φύλαξης ακαταλόγιστων εγκληματιών κατά το άρθρο 69 ΠΚ, κρατητήρια σωμάτων ασφαλείας, βλ. άρθρα 66 επ. ΠΔ 141/1991 για τους χώρους κράτησης στην αστυνομία, ή τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας υπηρεσιών φύλαξης εγκαταστάσεων κράτησης αλλοδαπών, ΦΕΚ τ.Β 1851/2013). Η ύπαρξη κεντρικού μητρώου κρατουμένων αποτελεί αναγκαιότητα, πέρα από τους προφανείς λόγους πρακτικής ευχέρειας και για τη συμμόρφωση με τη Δ.Σ αυτή που απαιτεί άμεση σχετική ενημέρωση των

ενδιαφερομένων, που με το υπάρχον αποσπασματικό σύστημα καθίσταται δυσχερής. Επί πλέον, η Δ.Σ αυτή απαιτεί συγκεκριμένο τύπο μητρώων κρατουμένων για την παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών που ως επί το πλείστον τηρούνται από τα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα, με εξαίρεση την ακριβή ώρα στέρησης της ελευθερίας του κρατουμένου και την ακριβή ώρα εισόδου του σε κάθε σωφρονιστικό κατάστημα, ή άλλο χώρο κράτησης.

Περαιτέρω, ειδικά για το ζήτημα αποζημίωσης του θύματος αναγκαστικής εξαφάνισης, πέρα από τη θέσπιση της ως άνω ειδικής διάταξης στο νομοσχέδιο (άρθρο 322 Γ παρ.5) , το ισχύον ελληνικό δίκαιο κρίνεται επαρκές για τις απαιτήσεις της Δ.Σ αυτής (άρθρο 24), σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 105, 106 ΕισΝΑΚ, 57, 59, 914, 922, 932, 297-299 ΑΚ και την πρόβλεψη πλήρους αποζημίωσης για την υλική και ηθική του ζημία.

Αθήνα,

Απριλίου 2014

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

**Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Ι. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

**ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ν.Γ. ΔΕΝΔΙΑΣ